

SPIS TREŚCI

ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. WPROWADZENIE DO CHIRURGII – Jan Fibak	17
Uzyskanie zgody pacjenta 17 • Mianownictwo metod leczenia chirurgicznego 18 • Choroby chirurgiczne 20 • Operacja jako metoda diagnostyczna 21 • Wskazania operacyjne 21 • Jakość życia 22 • Dojścia operacyjne 23 • Hospitalizacja 23 • Dokumentacja lekarska 24 • Minimalizacja zabiegów 25 • Korzystanie z czasopism medycznych 27 • Rozpoznanie chorób chirurgicznych 27	
2. OBRAŻENIA TKANEK MIĘKKICH – Jan Fibak	29
Stłuczenie tkanki 29 • Postacie ran 31 • Tkankowa reakcja pourazowa 34 • Gojenie się ran 35 • Obkurczanie się ran 36 • Czas gojenia się rany 36 • Leczenie ran urazowych 38 • Tężec 39 • Zgorzel gazowa 41	
3. ZABURZENIA WODNO-ELEKTROLITOWE – Jan Fibak	43
Przestrzenie wodne 43 • Problemy kliniczne gospodarki wodnej 44 • Zaburzenia elektrolitowe 45 • Równowaga kwasowo-zasadowa 48	
4. WSTRZĄS – Jan Fibak	50
Przyczyny i objawy wstrząsu 50 • Wstrząs hipowolemiczny 52 • Wstrząs septyczny 57 • Wstrząs kardiogeny 59 • Wstrząs anafilaktyczny 60	
5. LECZENIE KRWIĄ I PREPARATAMI KRWI – Jan Fibak	62
Wskazania do przetoczenia krwi i preparatów krwi 62 • Płyny osoczozastępcze 64 • Technika przetaczania krwi 65 • Powikłania związane z przetaczaniem krwi 66 • Autotransfuzja 68 • Niektóre problemy przetaczania krwi 69 • Przykłady wskazań do przetoczenia 70	

6. LECZENIE ŻYWIENIOWE W CHIRURGII – <i>Jan Fibak, Urszula Skowrońska-Piekarska</i>	72
Przyczyny i rodzaje niedożywienia 72 • Ocena stanu odżywienia 73 • Zaburzenia metaboliczne w okresie głodowania i po urazie 74 • Żywnienie dojelitowe 75 • Żywnienie pozajelitowe 79 • Wybór metody żywienia 80	
7. ZAPOBIEGANIE ZAKAŻENIOM SZPITALNYM – <i>Jan Fibak</i>	82
Poziomy dekontaminacji 82 • Zakażenia szpitalne 83 • Mycie i dezynfekcja rąk 84 • Mycie, dezynfekcja i sterylizacja narzędzi 86 • Postępowanie z brudną bielizną 87 • Sprzątanie i usuwanie odpadów 88 • Zapobieganie zakażeniom w sali operacyjnej 89	
8. ZAKAŻENIA OKOŁOOPERACYJNE – <i>Jan Fibak</i>	91
Przyczyny zakażeń i gorączki 91 • Gorączka w dniu operacji 92 • Gorączka w pierwszym dniu pooperacyjnym 93 • Powikłania płucne 93 • Zakażenia rany operacyjnej 94 • Zapobiegawcze podawanie antybiotyków 95 • Zakażenie dróg moczowych 95 • Zakażenie cewnika naczyniowego 96 • Odczyny gorączkowe na przetoczenie 96 • Zagrożenie zakażeniem HIV 97	
9. ZAPOBIEGANIE POOPERACYJNEJ ZAKRZEPICY ŻYLNEJ – <i>Jan Fibak</i>	99
Epidemiologia 99 • Przyczyny 99 • Powstawanie i rozwój zakrzepicy 100 • Objawy i wykrywanie 100 • Czynniki ryzyka 101 • Zapobieganie zakrzepicy pooperacyjnej 101 • Metody mechaniczne 102 • Metody farmakologiczne 104	
10. PRZESZCZEPIANIE NARZĄDÓW – <i>Konstanty Tukallo</i>	106
Immunologia przeszczepów i antygeny zgodności tkankowej 107 • Odrzucenie przeszczepu 108 • Pobieranie przeszczepu 109 • Immunosupresja 111 • Zakażenie po transplantacji 113 • Przeszczepianie nerki 114 • Przeszczepianie wątroby 117 • Przeszczepianie trzustki 119 • Przeszczepianie jelita 119	
11. CHIRURGIA DZIECIĘCA (WYBRANE ZAGADNIENIA) – <i>Andrzej Jankowski</i>	120
Przepuklina oponowo-rdzeniowa 121 • Wodogłowie 122 • Wrodzone załośniecie przetyku 124 • Wrodzona niedrożność dwunastnicy 125 • Niedrożność jelita cienkiego 127 • Wrodzone wady rozwojowe odbytnicy i odbytu 129 • Martwicze zapalenie jelit 130 • Wrodzone przerostowe zwężenie odźwiernika 131 • Choroba Hirschsprunga 133 • Wgłobienie jelit 134 • Wrodzona przepuklina przeponowa 136 • Przepuklina pępowinowa 137 • Niedrożność dróg żółciowych 138 • Wycisowanie pęcherza moczowego 140 • Spodziectwo 141 • Zastawka cewki tylnej 142 • Wnętrostwo 143 • Przepuklina pachwinowa 145 • Stulejka 146 • Guz	

krzyżowo-ogonowy 146 • Nerczak zarodkowy (guz Wilmsa) 148 • Nervek współczulny zarodkowy 149

12. ODREBNOŚCI CHIRURGII WIEKU PODESZŁEGO –

Jan Fibak 150

Określenie wieku starczego 150 • Czynniki ryzyka 151 • Choroby chirurgiczne typowe dla wieku starczego 153 • Odrębność objawów chorobowych 155 • Odrębność postępowania leczniczego 155

13. PODSTAWOWE ELEMENTY CHIRURGII PLASTYCZNEJ –

Jerzy Kolasiński 158

Cięcia chirurgiczne 158 • Plastyka-Z 159 • Wolne przeszczepy skórne 160 • Płaty skórne 162

14. ZABIEGI OPERACYJNE U CHORYCH NA CUKRZYCĘ –

Bogna Wierusz-Wysocka 164

Postępowanie w okresie przedoperacyjnym 166 • Dzień operacji 168 • Okres pooperacyjny 169 • Operacja ze wskazań nagłych 169

CHIRURGIA NARZĄDOWA

15. CHIRURGIA GRUCZOŁÓW WYDZIELANIA WEWNĘTRZNEGO –

Paweł Stajgis 171

Tarczycza 171 • Rak tarczycy 182 • Gruczoły przytarczyczne (przytarczycze) 186 • Nadnercza 191 • Część wewnątrzwydzielnicza trzustki 201

16. CHOROBY GRUCZOŁU SUTKOWEGO – *Jan Fibak* 206

Nienowotworowe choroby gruczołu sutkowego 206 • Nowotwory łagodne gruczołu sutkowego 209 • Rak gruczołu sutkowego 211

17. CHIRURGIA KLATKI PIERSIOWEJ – *Jan Fibak* 231

Choroby klatki piersiowej 231 • Obrażenia klatki piersiowej 246 • Małe zabiegi na klatce piersiowej 266

18. ZARYS CHIRURGII SERCA – *Wojciech Dyszkiewicz* 272

Krążenie pozaustrojowe i systemy wspomaganie krążenia 272 • Choroba niedokrwienno-mięśnia sercowego 276 • Chirurgiczne leczenie wad zastawkowych serca 280 • Tętniaki aorty piersiowej 284 • Kierunki rozwoju współczesnej kardiologii 286

19. CHIRURGICZNE CHOROBY NACZYŃ. NADCIŚNIENIE	
WROTNE – <i>Stanisław Zapalski</i>	287
Chirurgiczne choroby tętnic 287 • Zaburzenia naczynioruchowe 318	
• Chirurgiczne choroby żył 322 • Zaburzenia w układzie chłonnym 331	
• Nadciśnienie wrotne 332	
20. OBJAWY CHIRURGICZNYCH CHOROÓB UKŁADU	
TRAWIENNEGO – <i>Jan Fibak</i>	339
Ból brzucha 339 • Ból w nadbrzuszu 343 • Ból śródbrzusza 345 • Ból	
podbrzusza 346 • Obrona mięśniowa 347 • Wymioty 348 • Zwracanie	
349 • Zaburzenia połykania 349 • Wzdęcia brzucha 350 • Wodobrzusze	
350 • Zaparcie 352	
21. BADANIE ENDOSKOPOWE UKŁADU TRAWIENNEGO –	
<i>Adam Jacyna-Onyszkiewicz</i>	354
Badanie endoskopowe górnego odcinka przewodu pokarmowego 356 • Ba-	
danie endoskopowe dolnego odcinka przewodu pokarmowego 356 • Ba-	
danie endoskopowe dróg żółciowych 357	
22. ENDOSKOPIA ZABIEGOWA UKŁADU TRAWIENNEGO –	
<i>Przemysław Pyda</i>	359
Przygotowanie do zabiegu endoskopowego 359 • Tamowanie i zapobie-	
ganie krwawieniom z przewodu pokarmowego 360 • Polipektomia 363	
• Mukosektomia 365 • Papilotomia i sfinkterotomia 366 • Endoskopowe	
usuwanie złogów z dróg żółciowych 367 • Litotrypsja endoskopowa zło-	
gów żółciowych 369 • Endoskopowe usuwanie złogów z przewodów	
trzustkowych 369 • Poszerzanie zwężeń przewodu pokarmowego 369	
• Udrażnianie przewodu pokarmowego 371 • Protezowanie przelyku 372	
• Poszerzanie zwężeń i protezowanie dróg żółciowych 373 • Gastrostomia	
endoskopowa 374 • Cystogastrostomia 376 • Usuwanie ciał obcych	
z przewodu pokarmowego metodą endoskopową 377 • Mikrochirurgia	
przezodbytnicza 378	
23. SZEW MECHANICZNY – <i>Jacek Karoń</i>	379
Podstawowe zasady szycia tkanek 379 • Podział i zastosowanie staplerów	
380 • Technika zakładania i charakterystyka szwu mechanicznego 384	
• Powikłania oraz ograniczenia szwu mechanicznego 386	
24. LAPAROSKOPOWA TECHNIKA CHIRURGICZNA – <i>Wojciech</i>	
<i>Burchardt</i>	389
Instrumentarium laparoskopowe 389 • Sterylizacja i dezynfekcja narzędzi	
laparoskopowych 393 • Znieczulenie do zabiegów laparoskopowych 393	
• Operacje laparoskopowe 394 • Diagnostyka laparoskopowa 394 • Cho-	
lecystektomia laparoskopowa 396 • Inne operacje laparoskopowe 400	

25. OSTRE CHOROBY JAMY BRZUSZNEJ – Jan Fibak	401
Choroby otrzewnej 401 • Zapalenie otrzewnej 403 • Krwotok z górnego odcinka przewodu pokarmowego 410 • Ciało obce w przewodzie pokarmowym 419 • Obrażenia brzucha 420	
26. CHIRURGIA PRZEŁYKU I PRZEPONY – Michał Drews	424
Symptomatologia chorób przełyku 425 • Metody rozpoznawania chorób przełyku 426 • Przedziurawienie przełyku 427 • Oparzenia chemiczne przełyku 428 • Refluksowe zapalenie przełyku 428 • Achalazja wpu- stu 431 • Uchyłki przełyku 432 • Guzy łagodne przełyku 434 • Rak przełyku 435 • Przepukliny rozworu przełykowego 437 • Wrodzone prze- pukliny przeponowe 438 • Przepukliny urazowe przepony 439	
27. CHIRURGIA ŻOŁĄDKA I DWUNASTNICY – Michał Drews	440
Symptomatologia chorób żołądka 442 • Metody rozpoznawania chorób żo- łądka 442 • Choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy 443 • Rak żołąd- ka 452 • Inne nowotwory żołądka i dwunastnicy 456 • Inne choroby żołądka i dwunastnicy 457	
28. NIENOWOTWOROWE CHOROBY JELIT I ODBYTU – Jan Fibak	459
Niedrożność jelit 459 • Choroba Leśniowskiego-Crohna 467 • Przetoka jelita cienkiego 468 • Uchyłek Meckla 469 • Zespół upośledzonego wchłaniania 470 • Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego 471 • Choroby jelita grubego 481 • Uchyłkowatość i zapalenie uchyłków okrężnicy 483 • Wrzodziejące zapalenie jelita grubego 485 • Urazy jelita grubego 488 • Jelito drażliwe 489 • Nienowotworowe choroby odbytu 489 • Żylaki odbytu 490 • Wypadanie odbytu 492 • Szczelina odbytu 493 • Ropień okołoodbytowy 494 • Przetoka odbytu 495 • Sztuczny odbył brzuszny (stomia) 496 • Kłykciny kończyste 497 • Świąd odbytu 498 • Torbiel włó- sowa 499	
29. CHOROBY NOWOTWOROWE JELIT I ODBYTU – Paweł Murawa	500
Nowotwory jelita cienkiego 500 • Rakowiak 501 • Polipy jelita grubego 502 • Wrodzony zespół niepolipowaty raka jelita grubego i odbytnicy 506 • Rak jelita grubego 507 • Nowotwory odbytu 523	
30. CHIRURGIA WĄTROBY – Wojciech Burchardt	525
Uwagi dotyczące anatomii i fizjologii 525 • Podstawowe badania diagno- styczne wątroby 526 • Nowotwory złośliwe wątroby 528 • Nowotwory łagodne wątroby 530 • Torbiele wątroby 531 • Ropień wątroby 532 • Uraz wątroby 532 • Technika operacji wątroby 533	

31. CHIRURGIA PĘCHERZYKA I PRZEWODÓW ŻÓŁCIOWYCH –	
<i>Jan Fibak</i>	537
Żółtaczką 537 • Kamica pęcherzyka żółciowego 540 • Kamica przewodu żółciowego wspólnego 545 • Powikłania kamicy żółciowej 547 • Leczenie kamicy żółciowej 548 • Rak pęcherzyka żółciowego 551 • Rak przewodów żółciowych 552	
32. CHIRURGIA TRZUSTKI –	
<i>Jan Fibak</i>	553
Uwagi dotyczące anatomii i fizjologii 553 • Metody badania morfologii i czynności trzustki 554 • Ostre zapalenie trzustki 555 • Przewlekłe zapalenie trzustki 563 • Rzekoma torbiel trzustki 564 • Rak trzustki 565	
33. CHIRURGIA ŚLEDZIONY –	
<i>Jan Fibak</i>	569
34. PRZEPUKLINY BRZUSZNE –	
<i>Jan Fibak</i>	571
Budowa i występowanie przepuklin 571 • Szczególne rodzaje przepuklin 573 • Uwięźnięcie i zadziergnięcie przepukliny 574 • Rozpoznawanie przepukliny 578 • Leczenie przepukliny 578 • Przepuklina pachwinowa 579	
35. CHOROBY UKŁADU MOCZOWO-PŁCIOWEGO –	
<i>Zbigniew Kwias</i>	581
Badanie układu moczowego 581 • Zakażenia układu moczowego 597 • Obrażenia narządów układu moczowo-płciowego 603 • Kamica układu moczowego 608 • Torbiel nerki 615 • Wysiłkowe nietrzymanie moczu u kobiet 615 • Choroby gruczołu krokowego (stercza) 616 • Nowotwory układu moczowego 622 • Podstawowe zabiegi urologiczne stosowane w praktyce chirurgicznej 628	

CHIRURGIA URAZOWA

36. PODSTAWY NEUROTRAUMATOLOGII –	
<i>Stanisław Nowak</i>	635
Podstawy diagnostyki 636 • Obrażenia powłok czaszki 638 • Złamania sklepienia i podstawy czaszki 639 • Wstrząśnienie mózgu 645 • Stłuczenie mózgu 647 • Pourazowy obrzęk mózgu 650 • Pourazowy krwiak wewnątrzczaszkowy 651 • Urazy czaszkowo-mózgowe drążące i przenikające czaszkę i mózgowie 655 • Urazy kręgosłupa i rdzenia kręgowego 656	
37. CIĘŻKIE OBRAŻENIA CIAŁA –	
<i>Krzysztof Słowiński</i>	661
Uwagi ogólne 661 • Działania na miejscu wypadku i w czasie transportu 662 • Działania w izbie przyjęć i na oddziale szpitalnym 664 • Leczenie operacyjne chorych z ciężkimi obrażeniami ciała 665 • Liczbowe skale stopnia ciężkości obrażeń i stanu chorego 667	

38. ZŁAMANIA KOŚCI – Krzysztof Słowiński	669
Pojęcia ogólne i podział złamań kości 669 • Objawy złamania kości 672 • Wczesne powikłania złamań kości 673 • Późne powikłania złamań kości 677 • Proces gojenia się złamań kości 679 • Powikłania zrostu kości 680 • Złamania zmęczeniowe 683 • Złamania patologiczne 683 • Doraźne postępowanie w złamaniach kości 684 • Najczęstsze złamania kości i ich leczenie 687	
39. OBRAŻENIA STAWÓW – SKRĘCENIA I ZWICHNIĘCIA – Krzysztof Słowiński	715
Skręcenie stawu 715 • Zwichnięcie stawu 717	
40. REHABILITACJA MEDYCZNA CHORYCH PO URAZIE – Jerzy Król	722
Uzasadnienie potrzeby rehabilitacji 722 • Środki i sposoby rehabilitacji funkcjonalnej 723 • Rehabilitacja funkcjonalna w obrażeniach kończyn górnych 726 • Usprawnianie po obrażeniach urazowych kończyn dolnych 728 • Obrażenia kręgosłupa 728	
41. OPARZENIA I ODMROŻENIA – Jerzy Sikorski	730
Oparzenia ciepłne 730 • Odmrożenia 741 • Obrażenia elektryczne 743 • Oparzenia chemiczne 745	
42. CHOROBY POWŁOK – Jan Fibak	747
Nowotwory złośliwe skóry 747 • Choroby zapalne powłok 749	
43. MAŁE ZABIEGI CHIRURGICZNE – Jan Fibak	755
Wstrzyknięcie domięśniowe 755 • Odsłonięcie żyły 756 • Szycie chirur- giczne 756 • Szycie skóry 757 • Znieczulenie do małych zabiegów 759	
Skorowidz	760